

BERNARDÍ DE MANLLEU EN EL CONTEXT DE LA GUERRA DE SEPARACIÓ. NOTÍCIA D'ALGUNS DOCUMENTS INÈDITS

Valentí Serra de Manresa
Arxiu Provincial dels Caputxins

1. Introducció

La política assimilista castellana, obeint a l'agosarat projecte imperialista del valgut de Felip IV, el comte-duc d'Olivares, anà ocasionant un seguit de diferències polítiques entre Madrid i Catalunya que trobarien el seu punt culminant en l'alçament secessionista català de 1640. Amb aquesta insurrecció, Catalunya posava en qüestió la política que es duia a terme des de Castella, palesava a bastament la crisi de les relacions institucionals catalanes amb la monarquia hispànica i també es posava de manifest una decidida voluntat dels camperols catalans d'alçar-se contra els propietaris senyorials.¹ Tot plegat s'agreuja durant els mesos de febrer i març de 1640, en què es produïren al Principat enfrontaments entre els soldats allotjats que lluitaven contra França i

1. Sobre el component social agrari de la revolta de 1640, és bo de llegir l'obra d'E. SERRA: *Pagesos i senyors a la Catalunya del segle XVII. Baronia de Sentmenat (1590-1729)*, Ed. Crítica, Barcelona, 1988. Pel que fa a tot el moviment secessionista català de 1640 ens remetem als excel·lents estudis de J. SANABRE: *La Acción de Francia en Cataluña en la pugna por la hegemonía de Europa (1640-1659)*, Real Academia de Buenas Letras, Barcelona, 1956 i J. H. ELLIOT: *La revolta catalana, 1598-1640*, Ed. Vicens Vives, Barcelona, 1966.

la població catalana; el comte de Santa Coloma, lloctinent general, es veié desbordat pels esdeveniments que s'anaven produint, de tal manera que foren els diputats de la Generalitat i els consellers de la ciutat de Barcelona els que hagueren de protagonitzar les gestions polítiques entre Madrid i Catalunya, malgrat la crisi de relacions. És en aquest context d'*alta tensió* política i social on hem de situar la figura del caputxí Bernardí de Manlleu,² ambaixador extraordinari de la Generalitat a la Cort de Felip IV dels mesos de març a novembre de 1640.

Fra Bernardí de Manlleu en el context de la Guerra de Separació és una personalitat molt poc estudiada i la seva ambaixada sovint ha estat minusvalorada i fins mal interpretada,³ i això fins a l'any 1962, en què l'historiador caputxí fra Basili de Rubí en faria un estudi aprofundit en el qual posava de relleu la importància de l'ambaixada del P. Bernardí, i vindicava per a aquest la categoria d'ambaixador *oficial* extraordinari i no pas oficiós.⁴ Bernardí de Manlleu nasqué en l'esmentada població osonenca el mes de maig de 1586, fill de «Jayme Valls y de Margarita su muger...»,⁵ vestí l'hàbit caputxí el 25 de setembre de 1605 al

2. Vegeu-ne una semblança biogràfica a BASILI DE RUBÍ: *Un segle de vida caputxina a Catalunya, 1564-1664. Aproximació històrico-bibliogràfica*, Caputxins de Sarrià, Barcelona, 1978, pp. 493-496: «Qui era el P. Bernardí?».
3. La importància de l'ambaixada de fra Bernardí fou posada de relleu, ja en el segle passat, per CELESTÍ PUJOL en el *Memorial Histórico Español* (MHE), quan en editar la Crònica de Miquel de Parets remarcà la conveniència d'estudiar l'actuació a Madrid de Bernardí de Manlleu. Escriu CELESTÍ PUJOL: «*Es tan importante el papel que jugó en la Corte el capuchino Fr. Bernardino de Manlleu, embajador ordinario de Cataluña en Madrid, que creamos oportuno...*» (Vg. MHE, vol. XX, p. 268). Tanmateix, i a desgrat del que escriví C. PUJOL, els historiadors del nostre país no feren massa cas de la figura de fra Bernardí; en la més clàssica de les històries de casa nostra llegim que fra Bernardí fou ambaixador *oficiós* de la Generalitat a Madrid i, de la tasca duta a terme, amb prou feines se'n parla (Vg. F. SOLDEVILA: *Història de Catalunya*, Ed. Alpha, Barcelona, 1963, p. 1028). Semblantment, els preciosos estudis de J. H. ELLIOT i J. SANABRE (Vg. nota 1) despatxen amb molt poques ratlles l'ambaixada que aci ens ocupa.
4. Vg. l'estudi de BASILI DE RUBÍ: *El Padre Bernardino de Manlleu embajador de Cataluña en la Corte de Felipe IV*, a «Estudios Franciscanos», 63 (1962), p. 241-276 i 353-419.
5. Així ho llegim al *Libro de la vestición y profesión de los Religiosos Capuchinos hijos de la Sta. Provincia de Catalunya (1578-1835)*, fol. 34 vo.

convent-noviciat de Santa Eulàlia de Sarrià, on professà el 25 de setembre de l'any següent en mans del superior conventual, P. Miquel de Girona. Ordenat sacerdot, ocupà distints càrrecs de responsabilitat a la província dels Frares Menors Caputxins de Catalunya (definidor provincial, custodi al Capítol General, etc.) i morí al convent de Girona el 9 d'octubre de 1644, als 58 anys d'edat.⁶ El P. Bernardí era molt estimat tant entre la noblesa catalana (fou mentor espiritual de la família del duc de Cardona i del comte de Santa Coloma) com entre el poble (serví abnegadament els empestats rossellonesos l'any 1631). Amb aquest bon predicament, tant entre l'oligarquia com entre el poble, no és gens estrany que en aquest gravíssim moment *d'alta tensió* entre Catalunya i Madrid, al qual suara fèiem referència, les institucions de govern catalanes cerquessin la meditació del caputxí Bernardí de Manlleu i l'enviessin com ambaixador extraordinari a la cort de Felip IV.⁷

L'ambaixada a Madrid de fra Bernardí hom pot dividir-la en dues parts molt diferenciades: abans del 7 de juny de 1640 i després del 7 de juny. En la primera part podem atribuir al P. Bernardí els següents èxits: la llibertat dels ambaixadors catalans retinguts a Alcalà, i que fossin rebuts per Felip IV i per Olivares, i, sobretot, aconseguir de Felip IV el decret que posava fi als allotjaments i ordenava la sortida del Principat dels terços castellans i estrangers i que s'encaminessin cap al Rosselló, signat el 30 de

6. Vg. BASILI DE RUBÍ: *Necrologi dels freres menors caputxins de la Província de Catalunya (1578-1944)*, Barcelona, 1945, p. 283.

7. Que un eclesiàstic tingués cura de les ambaixades extraordinàries a les corts reials, tanmateix, no constitueix cap novetat en la nostra història. Vg., per ex., i de cara al final de la Guerra de Separació, l'obra de LLUÍS G. CONSTANS: *Francesc de Montpalau, abat de Banyoles, embaixador del General de Catalunya*, Barcelona, 1960, on a base de documentació inèdita de l'Arxiu de la Corona d'Aragó i d'altres arxius catalans, posa també de relleu la figura i ambaixada de l'abat Montpalau i, alhora, reconstrueix interessants episodis de la seva ambaixada a la Cort francesa on, malgrat totes les esperances i avantatges assolits en la segona ambaixada de Montpalau a París, la crisi de la dominació francesa a Catalunya, a favor de Castella, era ja un fet irreversible.

maig de 1640. La segona part de l'ambaixada, tanmateix, hem de considerar-la un fracàs. Després dels èxits aconseguits, mentre fra Bernardí es disposava a retornar a Barcelona, s'esdevingueren els fets revolucionaris del 7 de juny; davant de l'agreujament de la situació a Barcelona, Pau Claris demanà a Bernardí de Manlleu que volgués continuar la seva tasca d'ambaixador únic de la Generalitat a Madrid. Les relacions entre Madrid i Catalunya estaven, però, tan enverinades que el nostre caputxí no aconseguí d'evitar el trencament. Sobre les gestions que realitzà a Madrid, fra Bernardí començà a escriure un memorial que titulà *Memòria de lo que se ha fet en eixa Cort*, en la qual intenta de respondre en dotze apartats a les inculpacions que li atribuïen els ambaixadors catalans retinguts a Alcalà de Henares. Dita *Memòria* fou escrita en català de la mateixa mà de fra Bernardí, i la signà a Madrid el 6 de desembre de 1640, poc abans del seu retorn a Barcelona.⁸ El fet que el document no es trobi entre la documentació de la Generalitat, ens ha de fer pensar que no es cursà, sinó que fou portat pel P. Bernardí, junt amb tota l'altra documentació que generà la seva ambaixada, per a poder-se defensar de les inculpacions, cas que fos necessari, en arribar a Barcelona.

L'Arxiu Provincial dels Caputxins de Catalunya, a més a més de guardar gelosament aquest valuós autògraf de fra Bernardí on explica les seves peripècies a Madrid, serva vuitanta documents, majoritàriament inèdits, que fan referència a l'ambaixada a Madrid de Bernardí de Manlleu i, tal com anunciàvem en el títol d'aquestes ratlles, donarem ací breu notícia de tot aquest fons documental, el qual pot oferir noves pistes hermenèutiques per a poder interpretar, des de la documentació generada en el mateix context, la Guerra de Separació.

8. Aquesta *Memòria* fou editada per BASILI DE RUBÍ en l'apèndix documental de la seva obra *Un segle de vida caputxina a Catalunya*, Barcelona, 1978, pp. 931-940, que titulà: *Notícies als diputats de lo que s'obrava en la Cort*. Aquest document fou bàsic en el treball de Basili de Rubí, citat a la nota núm. 4, des del qual pogué vindicar el caràcter *oficial* de l'ambaixada. Vg. Doc. XI. 1: *Memòria*...

No podria cloure aquestes ratlles introductòries i passar a donar el regist de la documentació que produí tota l'ambaixada de fra Bernardí sense manifestar amb agraïment que aquest treball no s'hauria realitzat sense l'animació i estímul del professor i bon amic Josep M. Torras i Ribé.

Ambaixada a Madrid de fra Bernardí de Manlleu (març-novembre 1640). Notícia de la documentació conservada a l'Arxiu Provincial dels Caputxins de Catalunya

El fons documental generat per l'ambaixada de fra Bernardí de Manlleu a la cort de Felip IV i que, globalment inèdit, es conserva a l'Arxiu Provincial dels Caputxins de Catalunya (APCC-Sarrià), està integrat per vuitanta unitats arxivístiques distribuïdes en onze plec de documents. Actualment, ocupa les capses APCC-Sig. B-5-11 i B-5-12, de l'esmentat arxiu històric. Seguidament oferim el regist de cadascun dels documents i, després d'uns breus mots conclusius, editem en forma d'apèndix quatre documents que ens semblen de cabdal importància.

Plec I

I.1 *Instructio dels Srs. Diputats y oidors del Gral. de Catha, per al Pare fra Bernardino de Manlleu caputxí, del que haurà de fer en la Cort del Rey Ntre. Sr.*

I.2 *Instruccions dels Señors Deputats y oydors de comptes del Gral, de Cathalunya per les Embaxadors. 21 de març 1640.*
Còpia manuscrita.

I.3 *Breu Sumari de la Instrucció.*
Còpia manuscrita.

I.4 *Memorial dels Deputats al Rey en que representan les ve-*

xacions de las Tropas contra los fueros del Principat.
Còpia manuscrita de deu pàgines.

I.5 Relació del Consell de Cent. 24 de maig de 1640.
Còpia manuscrita.

Plec II

Cinc cartes originals per a destinataris madrilenys.

II.1 Carta de Josep Miquel Quintana al duc d'Alba.

En català. Datada a Barcelona el 24 de març de 1640 i registrada «*In Ro. comuni 2o., fol. CCXXXIII*».

Es comunica que s'han enviat ambaixadors per suplicar al rei la llibertat de Francesc de Tamarit, empresonat per ordre del comte de Santa Coloma. Es demana al duc d'Alba que prepari una audiència reial als ambaixadors.

II.2 Carta del diputat Josep Miquel Quintana a D. Pedro de Villanueva del Consell de Sa Magt. y son secretari en lo Supremo de Aragón.

Datada a Barcelona el 24 de març de 1640 i registrada en el copiator de la Generalitat «*In Ro. Comuni 2o., fol. CCXXXVI*».

S'informa que acudirà a Madrid una ambaixada de diputats dels tres estaments per suplicar al rei la llibertat del diputat militar Francesc Tamarit. S'esmenta el nom dels ambaixadors i se suplica a D. Pedro de Villanueva «*vulga honrar esta ambaxada, é intercedir a Sa Magt. nos vulga aconsolar en lo que li suplicam*».

II.3 Carta de Josep Miquel Quintana al Dr. D. «Luys Cassanate del Consell de Sa Magt. y son Advocat fiscal en lo Supremo de Aragon.

Datada a Barcelona el 24 de març de 1640 i registrada «*In Ro. Comuni 2o., fol. CCXXXVI*».

Id. que la carta anterior. S'informa de l'ambaixada que arri-

barà a Madrid per demanar la llibertat de Tamarit i es demana «*ab lo bon medi de V.M.*» que intercedeixi davant Felip IV.

II.4 Carta de Josep Miquel Quintana en nom dels «Deputats del General de Catalunya en Barcelona residints», adreçada al marquès de Camarasa.

Datada a Barcelona el 24 de març de 1640 i registrada «*In Ro. Comuni 2o., fol. CCXXXVIII*».

Com a les cartes anteriors, s'informa de l'ambaixada de diputats a Madrid i es demana al marquès de Camarasa que vulgui ajudar-la «*afavorintla ab son medi i donant grata audientia, fe i crehensa a dits embaxadors*».

II.5 Carta dels consellers de Barcelona al comte de Monterey. Sense segell ni registre.

Duu la data del 23 de març de 1640 a Barcelona. Com en les quatre cartes anteriors del dia 24, es demana a dit comte que «*honre y afavoresca als embaxadors intercedint ab SaMagt.*».

Plec III

Plec de trenta-dues cartes de la Generalitat al seu ambaixador extraordinari, fra Bernardí de Manlleu. Tres de les esmentades cartes són del diputat reial, Josep Miquel Quintana; altres tres són del diputat militar, Francesc de Tamarit; i les vint-i-sis restants són del diputat eclesiàstic i president, Pau Claris.

III.1 Carta del diputat reial Josep Miquel Quintana a fra Bernardí de Manlleu.

Datada a Barcelona el 7 d'abril de 1640 i registrada «*In R. ° Comuni 2. °, fol. CCLVIII*».

Es recomana a fra Bernardí que estigui alerta, puix des de l'Audiència s'ha cercat qui «*objetasse*» les informacions presentades a la cort, «*acerca dels excessos, agravis i vexacions dels soldats*». Al revers d'aquesta carta trobem la signatura que ocupava

tot el lligall de l'ambaixada a Madrid de fra Bernardí, en l'antic Arxiu dels Caputxins de Catalunya, d'abans de l'exclaustració: lit. G. n. 19, i també hi ha la retolació efectuada per l'arxiver provincial d'aquell temps: «*estas cartas totas son dels Diputats enviades al pe. Bernardino de Manlleu. 1640*» i d'una mà un xic posterior però contemporània a la Guerra de Separació: «*Cartas dels Diputats, enviades al P. Bernardino de Mantlleu religiós de la provincia, a qui la ciutat y Diputació, enviaren a la Cort per les Dependencias de las guerras de l'any 1640, en que tan atrebolada se veu Cathaluña de les mateixes Tropas Españolas &*».

III.2 Carta del diputat reial Josep Miquel Quintana a Bernardí de Manlleu.

Datada a Barcelona el 21 d'abril de 1640 i registrada «*In R.º Comuni 2.º, fol. CCLXX*».

Es demana a fra Bernardí que procuri l'entrada a la Cort dels ambaixadors de la Generalitat empresonats a Alcalà i que no reperi «*en gastar lo que sia «convenient q. ells o pagaran tot*», i li supliquen que «*no's cansi de continuar fins alcansar lo fi desitjat*».

III.3 Carta del diputat reial Josep Miquel Quintana a l'ambaixador oficial extraordinari de la Generalitat a Madrid, fra Bernardí de Manlleu.

Datada a Barcelona el 12 de maig de 1640 i registrada «*In R.º Comuni 2.º, fol. CCLXXXVIII*».

Es demana a fra Bernardí que assisteixi els ambaixadors que la Generalitat havia enviat a Madrid i que, sobretot, procuri obtenir la llibertat de Joan de Vergós i Lleonart Serra, «*que no son dignes de tant llarga detenció, puix de Madrid havia de venir l'ordre*».

III.4 Carta del diputat militar Francesc de Tamarit a fra Bernardí de Manlleu.

Datada a Barcelona el 9 de juny de 1640 i registrada «*In Ro. Comuni 2.º, fol. CCCXI*».

Es notifica la recepció de la carta de fra Bernardí als *Deputats del General*. S'informa al P. Bernardí dels «*llastimosos successos fins les hores succehits en esta ciutat*» i demanen a l'ambaixador caputxí la seva intercessió i pregària: «*encomane a nosaltres, esta ciutat, y Regne... nos vulga lliberar de tantas afflictions y donarnos pau i quietud*».

III.5 Carta del diputat militar Francesc de Tamarit a fra Bernardí de Manlleu.

Datada a Barcelona el 18 d'agost de 1640 i registrada «*In R.º Comuni 3o., fol. XII*». (M.H.E. XXI. 85-87, reproduïx el text del «*Copiador de Cartas, reg. 3o.*» de l'Arxiu de la Corona d'Aragó i erròniament atribueix la carta a «*lo Canonge Pau Claris*»).

Interessant carta el regist de la qual ens ve donat per una nota manuscrita de l'arxiver quan ingressà el document a l'Arxiu de la província, possiblement poc després de la mort de fra Bernardí. Hi llegim: «*Es dels Diputats a dit Pare per donar-li algunes noticies dels desastres del Cathaluña y dient-li lo remey que se podria donar*». L'únic remei possible és el que escriu J. H. Elliott a *La revolta catalana*, p. 420: «*només un perdó general i la retirada de les tropes, podria contribuir a restaurar les condicions normals al Principat*».

III.6 Carta de Francesc de Tamarit a Bernardí de Manlleu.

Datada a Barcelona el 8 de setembre de 1640 i registrada «*In R.º Comuni III, fol. LXVI*». Hi ha una nota manuscrita de l'arxiver caputxí contemporani als fets que diu: «*altra carta al mateix Pare, digna de ser llegida y ponderada*».

S'informa fra Bernardí de les resolucions de la divuitena de tots els estaments, reunida amb la finalitat «*d'alcansar la pau i quietut de aquesta Provincia*». F. Tamarit demana a fra Bernardí que escrigui amb més freqüència i dóna mostres de fidelitat a Fe-

lip IV: «*No ens preparam contra d'ell perque los cathalans tenim a nostro Rey y Sr. en lo cor*»; Tamarit, tanmateix, en nom dels *Deputats del General*, no s'està de manifestar que no passaran «*per las insolentias dels soldats*», y que «*no pendran las armas contra son Rey que aqueix lo aman y respeten, sino contra los soldados, en defensa de la propia reputació, vida y hasienda, y será la guerra més sanguinolenta que mai sia vista perquè tothom está resolt de morir*».

III.7 Carta del diputat eclesiàstic i president de la Generalitat, Pau Claris, a fra Bernardí de Manlleu.

És datada a Barcelona el 28 d'abril de 1640 i registrada «*In R.º Comuni 2.º, fol. CCLXXII*».

Es notifica la recepció de la carta que el P. Bernardí adreçà des de Madrid el 21 d'abril a la Generalitat. Pau Claris manifesta en aquesta carta la confiança i estima que els *Diputats del General* tenien envers el P. Bernardí: «*bé sap V.P. que lo principal fi quens ha mogut a enviar V(ostra) P(aternitat) a aqueixa Cort es estat, pensar que per son medi se hauria d'alcansar de Sa Magt los affectes en benefici de aquesta Provincia*». Pau Claris lamenta que, a la xacra dels allotjaments, s'hi ha afegit una gran secada i tem que, entre una cosa i altra, «*restará del tot assolada esta terra*». Finalment anima fra Bernardí que «*se adelante, anime y esforce en obrar en esta legacia tot lo que convinga*» i que, en tot allò que pugui gastar, ordeni el pagament a Joan Grau i Montfalcó, agent de la Generalitat a Madrid.

III.8 Carta del canonge Pau Claris al caputxí Bernardí de Manlleu.

Datada a Barcelona el 4 de maig de 1640 i registrada «*In R.º Comuni 2.º, fol. CCLXXXVIII*». Al vo. hi ha una nota manuscrita que diu: «*de 4 de maig del año 1640. es breu però molt sentida y digna de ser legida*». Es notifica l'incendi de l'església de Riudarenes i es lamenta la situació de desgràcies encadenades que viu

Catalunya: «*Desdixas y més desdixas planen y cada dia se acumulan en aquesta miserable provincia... los soldats han bocat molta part de la Iglesia de Riudarenes per robar roba y coses que los naturals havien recullit en ella*». Finalment, Pau Claris acaba la carta animant de bell nou Bernardí de Manlleu que prossegueixi l'ambaixada i que no passi pena per les despeses.

III.9 Carta de Pau Claris a Bernardí de Manlleu.

És datada a Barcelona el 5 de maig de 1640 i registrada «*In R.º Comuni 2.º, fol. CCLXXXI*».

Es notifica a fra Bernardí que ja han tramès el propi des de Barcelona, amb el memorial que s'havia de lliurar a Felip IV. Claris demana a Bernardí de Manlleu que «*se doni tota la pressa possible en que aquest memorial arribe en mans de sa Magt.*» i que quan l'hagin estampat, n'enviïn dues còpies a Barcelona, que també ho volen fer estampar per als barcelonins.

III.10 Carta del president de la Generalitat, el canonge Pau Claris, a fra Bernardí de Manlleu, ambaixador oficial extraordinari de la Generalitat a Madrid.

És datada a Barcelona el 19 de maig de 1640 i registrada «*In R.º Comuni 2.º, fol. CCLXXXVIII*». Hi ha una nota de l'arxiver que diu: «*Ab esta de 19 de maig de 1640 se dona relació a dit Pe. dels cassos y desastres succehits fins a dit dia. Es digna de ser legida*».

Pau Claris, en nom dels diputats, mostra la complaença per l'èxit de les gestions de fra Bernardí a la Cort de Felip IV, i se li notifica que s'està estampan a tota pressa el memorial presentat. També es comunica al P. Bernardí que «*los soldats han cremat tota la vila de Sta. Coloma de Farners... i les poques cases de Riudarenes que restaven*» i que «*los tercios estan allotjats a les portes de Gerona... i tota la ciutat està posada en armes i tota la terra alvorotada*».

III.11 *Carta de Pau Claris al P. Bernardí de Manlleu.*

Datada a Barcelona i registrada «*In Ro. Comuni 2o., fol. CCLXXXVI*».

El regest el dona la nota manuscrita de l'arxiver caputxí contemporani als fets: «*maig 22 de l'añ 1640, ab esta (carta) se dona raó com los pagesos del Principat no volen sufrir més les insolentias dels soldats*». Pocs dies després s'esdevindrien els fets revolucionaris del Corpus de Sang.

III.12 *Carta de Pau Claris a Bernardí de Manlleu.*

Datada a Barcelona el 26 de maig de 1640, amb el registre «*In R.º Comuni 2.º, fol. CCCIII*».

S'insisteix a fra Bernardí que els pagesos estan a punt d'esclatar en revolta amb aquests termes: «*los pagesos continuan sas actions contra dels soldats segons estan irritats i commoguts dels oprobis, injurias y danys tant excessius*», i que per aquesta gravíssima raó, insisteixi davant Felip IV perquè tregui els allotjaments de Catalunya i promulgui una amnistia general.

III.13 *Carta del canonge Pau Claris, en nom dels diputats de la Generalitat, al caputxí Bernardí de Manlleu, ambaixador oficial extraordinari de la Generalitat a la cort de Felip IV.*

És datada a Barcelona el 2 de juny de 1640 i registrada «*In R.º Comuni 2.º, fol. CCCVI*».

Interessant carta, el regest de la qual ens és abastat, com en alguna de les anteriors cartes, per la nota manuscrita de l'arxiver provincial caputxí contemporani als fets: «*maig 26, ab esta (carta se) dona raó a dit P. com la mort de Montrodon no a estat per la presa del diputat Tamarit, y dels procediments fets del Bisbe de Girona contra los soldats q. cremaren al S. Sagrament*». En aquesta carta Pau Claris escriu: «*Los soldados dels Tercios son estat los qui han cremat la Iglesia de Riu d'Arenes y mort dins la Iglesia a don Anton de Fluviá, y voler dir lo contrari és negar la claror al mig del dia*».

III.14 Carta de Pau Claris a Bernardí de Manlleu.

Datada a Barcelona el 8 de juny de 1640 i registrada «*In R.º Comuni 2.º, fol. CCCX*».

Després dels fets del dia anterior (Corpus de Sang) el canonge Pau Claris, president de la Generalitat, deixa al lliure albir de Bernabé de Manlleu, d'acabar o no l'ambaixada a la cort de Felip IV i de retornar o no a Barcelona.

III.14 bis Carta de Pau Claris a fra Bernardí de Manlleu.

Datada a Barcelona el 9 de juny de 1640. Sense registrar.

Hi ha una nota manuscrita de l'època, de la mateixa mà que les anteriors, que ens dóna el regest: *ºjuny 9 del añ 1640. Ab esta (carta) ab breus paraulas dona raó de la afliccio dels succesos q. succeeixen cada dia en Bna. y lo Principat*».

III.15 Carta de Pau Claris a Bernardí de Manlleu.

Datada a Barcelona el 12 de juny de 1640 i registrada «*In R.º Comuni 2.º, fol. CCCXIII*».

A semblança de la carta núm. III.14, es deixa a la lliure disposició de fra Bernardí de donar per acabada l'ambaixada i retornar a Barcelona o de perllongarla.

III.16 Carta de Pau Claris a Bernardí de Manlleu..

Datada a Barcelona el 16 de juny de 1640 i registrada «*In R.º Comuni 2.º, fol. CCCXXIII*».

El regest ens és abastat, també com en alguna de les cartes anteriors, per una nota arxivística manuscrita de l'època que diu: «*Ab esta del 16 de Juny, li diu la alegria gran que tenen, de veure determinat dir P. (Pare) de no moures de la cort fins donar asiento a les coses*».

III.17 Carta de Pau Claris al P. Bernardí de Manlleu.

Datada a Barcelona el 19 de juny de 1640 i registrada «*In R.º Comuni 2.º, fol. CCCXXXI*».

Es demana a fra Bernardí que la carta enviada pels diputats del General a llurs ambaixadors a Madrid se la prengui com a pròpia, a fi que pugui: *«obrar tot lo que convinga en las materias corrents, que asseguram a V.P. (Vostra Paternitat) nos tenen apearadissims»*.

III.18 *Carta del president de la Generalitat, Pau Claris, en nom dels diputats del General de Catalunya, a fra Bernardí de Manlleu..*

És datada a Barcelona el 23 de juny de 1640 i registrada *«In R.º Comuni 2.º, fol. CCCXXXI»*.

Els *Deputats del General* demanen al P. Bernardí que *«no els desempare en ocasió tan apretada»*, i li demanen que intercedeixi davant del rei i del comte-duc.

III.19 *Carta de Pau Claris a Bernardí de Manlleu.*

Datada a Barcelona el 30 de juny de 1640 i registrada *«In R.º secreto, fol. XXXVIII»*.

Carta molt confidencial, tal com indica el registre. S'informa fra Bernardí dels molts soldats que hi ha al Principat, a l'Aragó i *«un gran numero de Inglesos que han aparegut en la Corunya y tot amanassa contra Catha., en tant que en la Ciutat de Lleyda y altras parts se estan fortificant a tota pressa per lo que pot ser»*. Davant d'aquesta difícil situació per a Catalunya, Pau Claris demana confidencialment a l'ambaixador caputxí que *«com a cosa que ix de V.P. ne donás algun entretoch al Sr, Comte Duch, ab la discreció que de V.P. confiam»*. Vet ací la motivació de la carta *secreta*.

III.20 *Carta de Pau Claris a Bernardí de Manlleu.*

És datada a Barcelona el 7 de juliol de 1640 i registrada *«In R.º Com., fol. CCCLVIII»*.

Al vo. hi trobem un regest de l'època que transcrivim: *«juliol 7, de 1640. Diuen a dit P. com los eccesos dels soldats pasan avant,*

y li enuncian los procedimientos fets contra dits soldats del Señor bisbe de Girona, y com cada dia, en lloc de treure los soldados del Principat cada dia n'entran més». En aquesta carta Pau Claris es lamenta del poc que s'ha pogut aconseguir amb les difícils gestions de fra Bernardí i dels altres ambaixadors: «Lo Sr. Comte Duch no se acaba de persuadir (de) los excessos y danys fets y donats per los cabos y soldados» i que, com que tants ambaixadors a Madrid significa una excessiva despesa per a la Generalitat, es determina de deixar tres ambaixador i el P. Bernardí.

III.21 Carta de Pau Claris a Bernardí de Manlleu.

Datada a Barcelona el 14 de juliol de 1640 i registrada «*In R.º com., 2.º, fol. CCCLXVI*».

El regist ens és abastat per una nota manuscrita de l'època: «*ab esta dona queexas a dit pre. q. ni per la estafeta ni per un correu extraordinari no tingueren cartes, y li supliquen persevere ab los bons oficis*».

III.22 Carta del canonge Pau Claris al caputxí Bernardí de Manlleu.

És datada a Barcelona el 22 de juliol de 1640 i registrada «*In R.º Comuni 2.º, fol. CCCLXIII*».

Transcrivim la nota manuscrita de l'antic arxiver provincial dels caputxins, la qual ens serveis de regist: «*en esta dels 24 de Juliol fan saber a dit pe. la mort del duch de Cardona, y supliquen fasa ab sa Mg se proveesca de virrey prest, ab tal no sia bisbe*».

III.23 Carta de Pau Claris a fra Bernardí de Manlleu.

Datada a Barcelona el 27 de juliol de 1640 i registrada «*In R.º Comuni 2.º, fol. CCCLXXVII*».

Breu carta on el canonge Pau Claris presenta l'ambaixador caputxí a «*lo Pare Rector de la Compañia de Jesús de la Vila de Perpiñá, qui per ordre dels cònsols de aquella Vila, va represen-*

tar a sa Mgt lo infelís y miserable estat de aquella fidelíssima Vila», a fi que el P. Bernardí l'auxilli i introdueixi a la cort de Felip IV l'esmentat jesuïta.

III.24 Carta de Pau Claris a Bernardí de Màlleu.

És datada a Barcelona el 4 d'agost de 1640 i registrada «*In R.º Comuni 3.º, fol. II*».

Carta on s'expressa «*lo desengany que té tota aquesta Província dels mals sucesos que de aquí se li preparan*» i que, a les envistes d'aquesta situació que es congria, demana a fra Bernardí que s'adreci al Sr, comte-duc *parlant ab claretat conforme lo que contenen ditas cartas y segons Déu inspirará a V.P.*».

III.25 Carta de Pau Claris a Bernardí de Manlleu.

Datada a Barcelona l'11 d'agost de 1640 i registrada «*In R.º Comuni 3.º, fol. VIII*».

Carta que demostra a bastament la confiança que els diputats del General de Catalunya tenien amb fra Bernardí, puix s'ordena el retorn a Barcelona dels tres ambaixadors que restaven a Madrid, a excepció de Bernardí de Manlleu, que hi resta, des d'aquest moment, com a ambaixador únic.

III.26 Carta del canonge Pau Claris a l'ambaixador Bernardí de Manlleu.

Datada a Barcelona el 25 d'agost de 1640 i registrada «*In R.º Comuni 3.º, fol. XXXI*».

Després de manifestar que «*la Província ha posada totes sas esperanças en V.P.*», Pau Claris, en nom de tots els diputats, demana a fra Bernardí que insisteixi a Felip IV perquè tregui tots els soldats allotjats a Catalunya i que no només cal que a Catalunya s'administri justícia, ans també cal proveir al més aviat possible les placés vacants en l'administració de justícia. Després els diputats manifesten al seu ambaixador caputxí «*les quexas de aver presa la estafeta*», puix «*un correu que venia per nosaltres de la ciutat de Vich li han obert els plechs*».

III.27 Carta de Pau Claris a Bernardí de Manlleu.

És datada a Barcelona el dia 1 de setembre de 1640 i registrada «in R.º Comuni III, fol. XXXXV».

S'insisteix en la necessitat que s'administri justícia al Principat i que, sobretot, es proveeixin els càrrecs vacants en l'administració de justícia, i es demana que aquests càrrecs siguin donats a naturals del país, ja que «*tothom está cansat de sufrir tantas oppressions y violentias dels soldats*», escriu Pau Claris al seu ambaixador, al qual se li saber que s'ha nomenat una divuitena.

III.28 Carta de Pau Claris al P. Bernardí de Manlleu.

Datada a Barcelona el 18 de setembre de 1640 i registrada «in R.º Comuni III, fol., LXXXIII» (fou publicada per Celestí Pujol el 1889 a M.H.E. vol. XXI, pp. 107-108, núm. 201).

El regist d'aquesta carta ens ve per una nota manuscrita de l'època que diu: «*Carta dels Diputats al Pe. Bernardino dels 18 de setembre q. li donan avís de la convocatio dels brasos y de la mort de Miser Garau y de son fill y de les places de armes y del numero de soldats de cada una d'ellas y altres coses*».

III.29 Carta de Pau Claris a Fra Bernardí de Manlleu.

És datada a Barcelona el 29 de setembre de 1640 i registrada «in R.º Comuni III, fol., LXXXI».

En aquesta carta el canonge Pau Claris no s'està d'escriure a fra Bernardí que: «*lo Sr. Comte Duch, ab l'autoritat real vol destruirnos y pagarnos com vuy tenen los de la Vila de Perpinyá*». Es demana a Bernardí de Manlleu que lliuri un seguit de «*lletres incluses al Rey, Reyna, Princesps, Grandes y Concells*». (Sobre aquesta tramesa de lletres, vegeu el plec núm. VII).

III.30 Carta de Pau Claris a Bernardí de Manlleu.

Datada el 12 d'octubre de 1640, a Barcelona, i registrada «in R.º Comuni III, fol., CLXXXI». (Fou publicat el text del copiadador el 1889, per Celestí Pujol al M.H.E. vol. XXI, pp. 118-122,

núm. 211).

Escriuen els diputats a fra Bernardí manifestant el desconsol que senten ja que «*V.P. no haja donat las cartas que tenim enviades per lo Rey nostre Sr. y Serenissim Princep*» i demanen a Bernardí de Manlleu que faci totes «*les diligentias posibles per donar ditas cartas*», puix la carta al rei «*conté la opressió gran que sens fa, que puix aqui nos han condemnat volem morir cantant com lo sisne*». (Vegeu carta anterior, plec núm. VII i apèndix de textos).

III.31 *Carta del canonge Pau Claris, president de la Generalitat de Catalunya, a l'ambaixador oficial extraordinari de la Generalitat a Madrid, el caputxí Bernardí de Manlleu.*

És la darrera carta generada per dita ambaixada; duu la data del 16 de novembre de 1640 a Barcelona i és registrada «*in R.º Comuni III, fol., CCLXXVI*». (Publicat el text del copiador a M.H.E. vol. XXI, pp. 128-130, núm. 218).

El regist d'aquesta carta ens ve proporcionat també per la nota manuscrita de l'antic arxiver provincial dels caputxins. Contemporani als fets de la Guerra de Separació, els seus comentaris són avui per a nosaltres una bona orientació per fer una correcta exegesi del text de les cartes. Hi llegim això que segueix: «*novembre 16, es dels diputats ab q. es dona licentia al pe. Bernardino per sortir de Madrit ab la mateixa forma q. anà. del añ 1640*». Després de comunicar Pau Claris a fra Bernardí que els estralls comesos pels soldats a Montesquiú «*han romput lo Sacrari, han romput los brassos a unChristo...*», escriu aquests mots d'agraïment al fins llavors ambaixador únic de la Generalitat a Madrid: «*estam satisfets de sas accions... voldriem que V.P. continuás fer nos mercé, però puix ab tantes veras nos diu desitja tornars en, nos ha paregut donarli aquex gust i assí sen podra tornar*».

III.31 bis *Billet d'agraïment i comiat del canonge Pau Claris, president de la Generalitat a l'ambaixador oficial extraordinari*

a la Cort de Felip IV, el caputxí Bernardí de Manlleu.

Text datat a Barcelona el 16 de novembre de 1640. Sense registrar.

Plec IV

Plec de vuit cartes dels ambaixadors barcelonins, retinguts a Alcalà, a fra Bernardí de Manlleu, ambaixador oficial extraordinari de la Generalitat de Catalunya a la cort de Felip IV. Cinc són del canonge degà de Lleida, Francesc Oluja, i altres tres dels ambaixadors del Consell de Cent. Cartes del 7 al 26 d'abril de 1640. Totes sense registrar.

IV.1 *Carta del degà dels canonges de Lleida, D. Francesc Oluja, al caputxí Bernardí de Manlleu.*

És datada a Alcalà de Henares el 7 d'abril de 1640. En aquesta carta es notifica a fra Bernardí que D. Pedro de Villanueva ha ordenat als ambaixadors que «*per part de Sa Magt. nos detinguessem*» si supliquen a l'ambaixador caputxí que faci els possibles davant el rei a fi que aquest rebí els ambaixadors retinguts a Alcalà. (J. H. Elliot, a l'o.c., no tracta d'aquesta ambaixada detinguda i deturada a Alcalà de Henares).

IV.2 *Carta de D. Francesc Oluja, canonge degà de Lleida, representant del braç eclesiàstic, al caputxí Bernardí de Manlleu.*

Aquesta carta no duu registre i és datada a Alcalà el 13 d'abril de 1640. Com que el rei ha ordenat als ambaixadors que «*no entrassen en esta cort*», demanen a fra Bernardí, al més aviat millor, que vagi a Alcalà i s'entrevisti amb els ambaixadors retinguts.

IV.3 *Carta de Francesc Oluja en nom de «Los embaxadors del General del Principat de Cathalunya» a Bernardí de Manlleu.*

És datada a Alcalà el 14 d'abril de 1640 i no duu registre. Es

torna a insistir que l'ambaixador caputxí vagi a Alcalà a entrevistar-se amb els ambaixadors retinguts, puix han de «*dir boca a boca lo que se haurà de fer en benefici del Principat*».

IV.4 Carta de l'ambaixador Pau Boquet a fra Bernardí de Manlleu.

És datada a Alcalà el 14 d'abril de 1640 i no duu registre. S'insisteix, de bell nou, a fra Bernardí que vagi a Alcalà per tractar, amb els ambaixadors retinguts, de l'ambaixada a realitzar davant Felip IV.

IV.5 Carta dels ambaixadors de la ciutat de Barcelona, retinguts a Alcalà de Henares, a fra Bernardí de Manlleu.

És datada el 20 d'abril de 1640 i no duu registre. Els ambaixadors, neguitosos per la seva retenció a Alcalà, demanen al P. Bernardí que vulgui informar-los «*del estat dels nostres negocis*».

IV.6 Carta de Francesc Oluja a fra Bernardí de Manlleu.

Datada a Alcalà el 23 d'abril de 1640 i sense registrar. Els diputats de la Generalitat expressen, un cop més, el seu estat de nerviosisme: «*la inquietud que ens causa un nostros animos veurer que per moments si fos possible, no pugam tots iunts postrar-nos als peus reals de sa magt*» i veuen com a molt infructuosa la seva detenció.

IV.7 Carta de Pau Boquet a Bernardí de Manlleu.

Sense registrar. És datada a Alcalà el 24 d'abril de 1640. Se suplica a l'ambaixador caputxí que «*continue procurant nostra entrada a Madrid*» i així «*estalviar despeses i abreujar la tornada*». Els ambaixadors retinguts mostren, alhora, el desencís que els ha causat la sortida de Felip IV de Madrid, puix temen que allargui encara més l'entrada a Madrid i insinuen al P. Bernardí que vagi a Aranjuez «*per lo millor directio de dit negoci*».

IV.8 Carta de Francesc Oluja a Bernardí de Manlleu.

És datada a Alcalà el 26 d'abril de 1640 i no duu registre. Es notifica la recepció de la carta enviada pel P. Bernardí des de Madrid, en què es manifesta la possibilitat d'entrar a Madrid tres dels ambaixadors; els quals, tanmateix, insisteixen que ha de ser tota la *novena*, ja que així «*fou deliberat per los brassos y per los Srs. Diputats*».

Plec V

Plec de sis cartes del Consell de Cent de Barcelona a fra Bernardí de Manlleu, del 2 de juny añ 25 d'agost de 1640.
Sense registrar.

V.1 Carta dels consellers de Barcelona a fra Bernardí de Manlleu, ambaixador oficial extraordinari de la Generalitat de Catalunya, a la cort de Felip IV.

És datada a Barcelona el 2 de juny de 1640 i no duu registre. Es notifica la recepció de la carta escrita el 26 de maig per fra Bernardí i, alhora, se li demana que continuï les seves gestions «*en benefici desta Ciutat*».

V.2 Carta dels consellers de Barcelona al caputxí Bernardí de Manlleu.

Datada a Barcelona el 16 de juny de 1640. Es notifica la recepció de la carta del dia 12 escrita per fra Bernardí des de Madrid, en la qual es dol per la mort del comte de Santa Coloma. Els consellers, per la seva banda, també mostren la seva aflicció «*considerant lo que es pot originar sota tan gran perdua*».

V.4 Carta dels consellers de Barcelona a fra Bernardí.

Sense registrar. Datada a Barcelona el 27 de juny de 1640. El regist ens és abastat per una nota manuscrita de l'arxiver caputxí de l'època. Diu: «*Carta dels Consellers de la Ciutat de Barcelona*

al Pe. Bernardino ab q. se li donan las gracias del adveniment al Conde Duque, ab una copia de una carta de la mateixa Ciutat a dit comte duc enviada al Pe Bernardino».

V.5 Carta dels consellers de la ciutat de Barcelona al caputxí Bernardí de Manlleu.

Sense registrar. Duu la data del 30 de juny de 1640. Notifiquen la recepció de dues cartes del P. Bernardí del 20 i 26 de juny i agraeixen a l'ambaixador caputxí la condolença per «*las desdichas de Perpinyá*». Novament manifesten, reconeguts, l'estimació i agraïment a fra Bernardí.

V.6 Llarga carta dels consellers de Barcelona a fra Bernardí.

25 d'agost de 1640. Sense registrar. S'expliquen molt detalladament les vexacions que els soldats fan al Rosselló, l'incendi de Riudarenes i lamenten molt el furt d'unes cartes. (No es tracta, però, de les cartes del plec núm. VII, interceptades pel protonotari Villanueva a D. Joan Grau, representant de la Generalitat a Madrid. Vegeu aquest plec núm. VII ara esmentat i la valoració final en els mots conclusius d'aquest treball).

VI.1 Billet remissori del comte-duc d'Olivares a fra Bernardí de Manlleu del 13 d'agost de 1640, i, còpia de la carta que el comte-duc envià a la Generalitat.

(La carta fou publicada al M.H.E. vol. XXXI, pp. 74-75. El billet remissori, autògraf de D. Gaspar de Guzman, roman inèdit).

Plec VII

Plec d'onze cartes originals que fra Bernardí no pogué lliurar als seus respectius destinataris. Hi ha una nota manuscrita de l'arxiver caputxí de l'època que diu: «*En esta plica van las cartas que los Diputados enviaren a Madrid perque se entregassen per mans del Rnt. P. Bernardino de Manlleu. Una al Rey, altra a la Reyna,*

Princep, Dona Theodora de Austria, una a cada un dels concells y altres personas particulars. Son dignes de ser legidas, y en ellas se veu lo molt que feu lo Principat antes de rompre amb lo

Rey.». A més a més hi ha encara la signatura que ocupava aquest plec: *lit G. n.18*. Referent a aquest plec núm. VI fem una petita valoració a les ratlles conclusives i, pel que fa al context de la seva redacció (el 18 de setembre, en plena Junta de Braços), és bo de llegir l'obra de Basili de Rubí, *Les Corts Generals de Pau Claris. Dietari o Procés de Corts de la Junta General de Braços*, Fundació Vives Casajuana, Barcelona, 1976, pp. 137-142 (8a. sessió, dimarts, 18 setembre 1640).

VII.1 Carta dels diputats de la Generalitat de Catalunya a Felip IV.

Sense registrar. Datada a Barcelona el 18 de setembre de 1640. Aquesta carta i la següent, adreçades al rei i a la reina, respectivament, van signades per «*los Deputats del General de Cathaluña, en Barcelona residints*», a diferència de les altres d'aquest plec, que van signades per «*Lo canonge Pau Claris*». Text inèdit que oferim a l'apèndix.

VII.2 Carta dels diputats de la Generalitat de Catalunya a la reina Isabel de França, esposa de Felip IV..

Sense registrar. Duu la data a Barcelona, com l'anterior i totes les restants, el 18 de setembre de 1640. (Inèdita. Vegeu la transcripció del text a l'apèndix).

VII.3 Carta de Pau Claris «al sereníssim Princep de España». Baltasar Carles (+1646).

Duu també la data del 18 de setembre de 1640 i, a diferència de les dues anteriors, fou registrada «*In R.º Com. II, fol. LXXXI*». Oferim el text a l'apèndix de documents.

VII.4 *Carta del canonge Pau Claris, en nom dels diputats de la Generalitat, «a la Serenissima Sr. Dona Dorotea de Austria religiosa en les reals descalsas».*

És datada a Barcelona el 18 de setembre de 1640 i registrada «*In ro. Comuni III, fol. LXXXIII*». (El text del copiador, idèntic a les set cartes que segueixen, fou editat al M.H.E., vol. XXI, pp. 106-107).

VII.5 *Carta del canonge Pau Claris, en nom dels diputats de la Generalitat, «al Consell Suprem d'Aragó».*

La mateixa data i registre.

VII.6 *Carta del canonge Pau Claris, en nom dels diputats de la Generalitat, «al molt poderós Sr. lo Consell Real de Ordes».*

La mateixa data, text i registre.

VII.7 *Carta del canonge Pau Claris, en nom dels diputats de la Generalitat, «al molt Poderós Sr. lo Consell Supremo dela Sta. y General Inquisició».*

Amb la mateixa data, text i registre.

VII.8 *Carta del canonge Pau Claris, en nom dels dipitats de la Generalitat, «al molt poderós Señor lo Consell Real de Castella».*

Amb la mateixa data, text i registre.

VII.9 *Carta del canonge Pau Claris, en nom dels diputats de la Generalitat, «al molt poderós Señor lo Real Consell de estat. En mans del Secretari Pedro de Arce».*

Amb la mateixa data, text i registre que les cartes anteriors.

VII.10 *Carta del canonge Pau Claris, en nom dels diputats*

de la Generalitat, «al molt poderós Sr. lo Concell Real de Guerra».

Amb la mateixa data, text i registre.

VII.11 *Carta del canonge Pau Claris, en nom dels diputats de la Generalitat, «al molt poderós Sr. lo Concell Real de Azienda».*

Amb la mateixa data, text i registre que les anteriors.

Plec VIII

Còpies de les cartes que el Consell de Cent de Barcelona adreça a Felip IV el 22 de maig, 13 de juny, 14 de juny i el 23 de juny de 1640, al comte-duc d'Olivares el 27 de juny de 1640 i a la reina Isabel el 25 d'agost de 1640. Els originals foren lliurats als respectius destinataris per l'ambaixador oficial de la Generalitat a Madrid, el caputxí Bernardí de Manlleu.

VIII.1 *Còpia de la carta que el Consell de Cent, per mediació de fra Bernardí de Manlleu, lliurà a Felip IV.*

Duu la data del 22 de maig de 1640. No hi consta el registre.

VIII.2 *Còpia de la carta que el Consell de Cent, per mediació de fra Bernardí de Manlleu, lliurà a Felip IV.*

Duu la carta del 13 de juny de 1640.

VIII.3 *Còpia de la carta que el Consell de Cent, per mediació de fra Bernardí de Manlleu, lliurà a Felip IV.*

Duu la data del 14 de juny de 1640.

VIII.4 *Còpia de la carta que el Consell de Cent, per mediació de fra Bernardí de Manlleu, lliurà a Felip IV.*

Duu la data del 23 de juny de 1640. En totes aquestes cartes s'insisteix al rei que vulgui desallotjar les tropes de Catalunya, puix els

soldats, no contents amb el que se'ls dóna, «*roben i cremen les cases dels Provincials*», i es demana que, principalment, vulgui compadir-se de la fidelíssima vila de Perpinyà.

VIII.5 *Còpia de la carta que el Consell de Cent de Barcelona lliurà, a través de fra Bernardí de Manlleu, al valgut de Felip IVV, el comte-duc d'Olivares.*

És datada a Barcelona el 27 de juny de 1640 i no hi consta el registre. En aquesta carta el Consell de Cent agraeix al comte-duc que hagi volgut atendre l'ambaixada de fra Bernardí.

VIII.6 *Còpia de la carta que el Consell de Cent adreçà per mediació de fra Bernardí, a la reina Isabel, esposa de Felip IV.*

És datada a Barcelona el 25 d'agost de 1640 i no hi consta el registre. Hi ha una nota manuscrita de l'arxiver caputxí de l'època que diu: «*Agost 25 de 1640. Carta dels Deputats a la Reyna en que suplican intercedesca se tranguen las tropas de Cathaluña*».

Plec IX

IX.I *Carta original del Consell de Cent de Barcelona a Felip IV..*

Signada per «*Agramunt, secretari*», és datada a Barcelona el 18 de setembre de 1640. Sense registrar.

Es manifesta la decidida voluntat dels catalans de fer resistència a les tropes «*estan ab les armes a les mans per resistir y invadir a gent tan mala y que offés tant a una Província que sempre és estada Leal*». Catalunya expressa el seu disgust a Felip IV, ocasionat per «*sinistres informacions obrades por lo comte duch y Hieronym de Villanueva protonotari de V. Mgt., que son estat sempre mal affectas a esta Província*». Insistentment es demana al rei que tregui les tropes allotjades. Aquesta carta, a semblança de tots els documents del plec VII (datats també el 18 de setembre), fou interceptada pel protonotari Villanueva i el P. Bernardí no la pogué lliurar al rei. Oferim el text a l'apèndix.

Plec X

Fragments de còpies de cartes i documentació diversa que fou emprada per fra Bernardí de Manlleu al llarg de la seva ambaixada.

X.1 *Document de resposta de la Generalitat als càrrecs fets per la cort* (fragment).

(Aquest document és publicat en la seva integritat a M.H.E. vol. XI, 171-178. El nostre fragment ocupa les pp. 173-176).

X.2 *Fragment d'una llarga carta que Pau Claris, en nom dels diputats del General, escriví el 31 de juliol de 1640.*

Registrada «In Ro. Com. 2, fol. 383-387 vo». (Publicada íntegrament al M.H.E. vol. XXI, pp. 61-68. El nostre fragment ocupa les pp. 63-67).

X.3 *Fragment d'una carta de Pau Claris a Felip IV.*

No l'hem poguda localitzar.

Plec XI

«*Memoria de lo que se ha fet en esta cort*». (1640) Ms 32 pp. 21 × 15'5 cms.

XI.1 *Interessantíssim manuscrit, autògraf de la mà de fra Bernardí de Manlleu, on explica detalladament l'ambaixada duta a terme a la cort de Felip IV.*

Consta de setze fulls plegats i relligats en un quadre de trenta-dues pàgines, de les quals només vint-i-tres són escrites (pp. 3-25). A la portada llegim una nota manuscrita de l'arxiver provincial d'aquells anys, contemporani als fets, que diu: «*Noticias que lo P. Bernardino de Matlleu (feu) als Deputats de lo que obrava en la Cort en lo any 1640*». Aquesta retolació arxivística motivà que l'esmentat manuscrit es conegués i cités per «*Noticias del P. Bernardí de Manlleu als diputats*», que, sota aquest títol, fou transcrit i editat per Basili de Rubí a l'apèndix documental del primer volum de la història provincial dels caputxins

catalans. (Vg. Basili de Rubí: *Un segle de vida caputxina a Catalunya*, Barcelona, 1977, pp. 931-940).

2. Mots conclusius. Valoració final

Abans d'oferir en forma d'apèndix un tast de la documentació presentada, voldríem insistir no només en la importància de l'ambaixada de fra Bernardí de Manlleu a la Cort de Felip IV, sinó també posar de relleu la significació d'alguns dels documents presentats, principalment el plec VII. De fet, aquest plec VII, interceptat pel protonotari Villanueva, ja fou objecte d'atenció d'un antic antecessor nostre en l'Arxiu Provincial dels Caputxins quan escriví: «*En esta plica van las cartas que los Diputados enviaren a Madrid... son dignes de ser legides, y en ellas se veu clar lo molt que feu lo Principat antes de romprer ab lo rey*». Els diputats del General de Catalunya, conscients que totes les cartes aplegades en aquest plec VII eren de suma importància i *gravetat*, encomanaren a l'ambaixador de confiança, Bernardí de Manlleu, que les lliurés personalment a Felip IV i als altres destinataris madrilenys. Tanmateix, tal com dèiem, aquestes cartes no pogueren ser lliurades, puix foren interceptades pel protonotari Villanueva⁹ i retornades a fra Bernardí de Manlleu quan acabava la seva ambaixada i es disposava a retornar a Barcelona. Sense voler afirmar rotundament que el text de les cartes precipités els esdeveniments en contra del Principat, si que voldríem posar de relleu que, des d'aquest moment —setembre de 1640—, les relacions entre el comte-duc i els consistoris barcelonins s'enverinaren tant que Olivares no vacil·là poc ni gens a fer entrar a Tortosa l'exèrcit reial el 23 de novem-

9. Sabem que aquest plec de cartes, escrit en plena Junta de Braços, fou interceptat a casa de D. Joan Grau a Madrid el 24 de setembre de 1640 pel protonotari Villanueva i posteriorment retornades (el 19 d'octubre) per la *Memòria* que escriví el P. Bernardí (vg. Plec XI) i per una carta que D. Joan Grau escriví a Pau Claris el 20 d'octubre de 1640: «*Ahir se entregaren, ab acta, al P. Bernardino les cartes que el protonotari me prengué*» (carta citada per Basili de Rubí a USVCC, p. 263, núm. 26).

bre de 1640. Al capdavant, la carta que els diputats escrivien al rei,¹⁰ i fins i tot la del Consell de Cent, no diu clarament que els catalans ja «*estan ab armas en las mans, resoltos de aventurar las vidas en defensa de sas constitucions y libertats*»?

APÈNDIX

Doc. IX.1 *Carta original del Consell de Cent de Barcelona al rei Felip IV.*

Datada a Barcelona el 18 de setembre de 1640. Sense registre.

«*A la S.C. y Real Magt. del Rey N.S.*

»*Sr.: Pel decrets y convocacions que V. Magt. ha manat publicar, te entes aquesta sua fidelissima ciutat que ab motiu y causa de voler reintegrar la justicia a esta Ciutat y Provincia la vol honrar V. Magt. venint als confins della, ab copiós numero de infanteria que ja ve marxant, publicant aquestos soldats y los que son ja en Rossello la an de assolar, matant, devastant, robant y deshonrant vidas, personas y haziendas dels Provincials della, quals ha causat tan conmoio que estan ab las armas en las mans per a resistir y invador a gent tan mala y que la offes tant a una Provincia que sempre es estada es y sera, tant leal y fael a son Rey y Sr., y se es tant esmerada sempre en acodir a son real servey, ab los affectes que te V. Magt. experimentat, y tambe las diligencias que avem fet pera tornar en son punt la justicia de que tenim scrit a V. Magt. y ab licencia que fou servit donarnos aconsellarem a son real animo ere lo mes efficas medi manar XXV. Magt. traurer alguns ministrees de V. de assi, de qui está tan offesa la Provincia, tenint aquest per mes efficas remey, que no lo donarlos custodia y guarda estant les coses tan vidrioses com abans,*

10. Vg. text a l'apèndix, doc. VII.1.

com ho avem experimentat en persona del Sr. Hieronym Grau que avent lo dia antes de ahir nafrat alguna gent vahina fora del portal de St. Antoni, a ocasio que anassen fora ciutat ab un cotxe ab son fill major y avent tirat ab pedrenyal a esta gent que despres lo mata, lo ferem recollir en la casa de la Iglesia del mateix Sant y li donarem vint y sinch moscaters y una compayia de acavall de guardia per las quals atropella una gran multitud hi l'acabaren de matar lo die d'ahir. Mire V. Magt. lo poch, o, ningun effecte que obrava darlos custodia, estigue cert V. Magt. que en ninguns vassalls de la real Monarchia está mes ferma i mes assentada la fidelitat que en los cors de aquestos sos fidelissims vassalls, que ab tanta finesa an sempre acodit a son real servey ab ses vides i assiendas, y no podem pensar altra cosa sino es, o, que son leal animo de V. Magt. no esta ben enterat de nostra innata fidelitat, y effectes que en servey de V. Magt. havem obrat, y que en esta raho no te causa de desgust contra esta Provincia, o, que sinistres informacions obrades per lo comte duch y Hieronym de Villanueva Protonotari de V. Magt. que son estats sempre mal affectats a esta Provincia an dat causa a V. Magt. de estranyarnos, y de manar disponer lo que se a dit, avent ells de attendre com a bons ministres a la conservacio de sa leal Monarchia de V. Magt. y a la Pau i quietut de ses Provincies, per a que tinguem la disposició convenient per a resistir en totes ocasions a les armes enemigues y no a la destructio dels vassalls de V. Magt. que de aquesta manera les conservaren sos serenissims pares y avis de V. Magt. dels quals fou tan honorada y volguda esta Provincia no concorren les horas tan justas causas de serveys per a serho com concorren ara, y les tindrie molt justas V. Magt. y que es de molt gran importancia sa real Corona nos perda una Provincia com aquesta, com es cert se aventurarà tota ella, essent la defensa natural, per resistir a les hostilitats que amanassen los soldats de V. Magt. que son en Rosselló y estan a la Ralla y tenim experimentat ab los tercios son alli, ab los de aquella fidelissima vila tractantlos ab mes aspresa que si fossen esclaus en Moreria, y assenyaladament ab la crema del Sm. Sagrament tenint estos regnicolas per principal blasó prenders a son carrech lo tornar per la honra de

sa divina magt. pus ningú a tornat per ella. Supplicam a V. Real Magt. postrats a sos reals peus y ab llagrimas en los ulls mane considerar estas cosas y com agradós y clementissim pare mirar a estos sos vassalls ab ulls de misericordia y rellevar los dels treballs quels amanassen estos soldats pus no an donat causa de averlos de patir manant contenirlos y que no entren en estos Principat y comtats y trauerer los que y son que no sera menester per la guarnició pels presidis, manant així mateix sobreseurer en qualsevol resolucio en esta raho presa, de entrada de qualsevol exercit per a que tornem a gosar de justicia y pau que de abans gosavem pus es esta la real voluntat de V. Magt. La divina garde sa real persona larchs y dichosos anys.

»Barcelona y Setembre XVIII MDCXXXX. De V.S.C. y R. Magt. fidelissims y obedientissims vassalls que ses reals mans besen.»

«Los Consellers de Barcelona

»Agramunt, Secretari.

Doc. VII.1 *Carta dels diputats de la Generalitat de Catalunya a Felip IV.*

Sense registrar. Datada a Barcelona el 18 de setembre de 1640.

»Ab carta del 8 del corrent donarem raho a V. Magt. de la convocatio de brassos (q.) feyem, per tractar medis, per a la reintegració de la iusticia, pau y quietut publica en maior servey de V. Magt. Ab esta la donam, de que de parer de dits brassos es partit desta Ciutat lo Deputat militar a les parts de Gerona, y Empurda, pera impedir no entren en Cathaluña los soldats sacrilechs, y excomunicats, per haver cremat dos vegades lo Santissim Sagrament, que sia alabat, ques troban en Rossello, de qui te experimentat la Provincia maiors hostilitats, que de enemichs, y actualment las experimenta la fidelissima Vila de Perpiña, y comtat de Rossello, y lo Deputat real a las de Tortosa, Leyda y Balaguer, per cuitar no entren los soldats que avuy si troban y cada dia van arribant en aquestas fronteras, per la part de Ara-

go, porque uns y altres amanassan han d'entrar, cremant, robant, mantant, assolant, y fent altres actes d'hostilitat, en notable deservy de Deu Nostre Señor, de V. Magt., dany irreparable de la Provincia, y provincials, y contrafactio de sas Leys. Donam tambe a V. Magestat de que tots los desta Provincia estan ab armas en las mans, per impedirlos la entrada resolts de aventurar las vidas en defensa de Deu Nostre Señor, propia honra, vida y hazienda, y de sas constitucions, privilegis y libertats, pactadas ab sos primers seños, juradas per V. Magt. y conservades ab tanta effusio de sanch de sos passats, y propia derramda gloriosament en servey de V. Magt. y de sos gloriosos progenitors, y adquisició de Regnes a la Real Corona; assegurant a V. Magt. que may se ha faltat a la Lealtat fidelitat y obedientia, que com a nostro Rey, y Señor natural li devem, ans se ha ates el maior servey de V. Magt. que consisteix en la conservatio de aquesta Provincia, sempre fahel, y leal sempre a sos Reys y Señors, y en los maiors avallots tothom uniformement cridava que visques V. Magt. qui Deu nos conserve molts anys, com sos regnes han menester, sols les afflictions y treballs en que los soldats han posat la Provincia, los obligava a cridar contra lo mal govern; porque tots tenen per cert, que los soldats han obrat sens ordre de V. Magt. de qui confiam nos ama com a pare, y no vol la desolacio y ruina de una Provincia que en totas ocasions lo ha servit ab tanta finesa; pero atribuyan sos mals y desdixas al Comte Duch, y don Hieronim de Villanueva, Protonotari de V. Magt. per ma dels quals corren los negocis, qui per sernos mal affectes, desitjan la total ruina nostra, puix ab lo modo de govern, han ocasionat tantas desdichas, y vuy tenen revoltada esta Provincia, y quexosa tota la Monarquia en gran perill de perdres. Y així señor á estos sos fidelissims vassalls, nols resta altre camí de consolacio, sino postrarnos als reals peus de V. Magt. ab molta humilitat, y obedientia, y suplicarlo sia de son real servey, mirar ab ulls de clemencia las coas de aquest Principat, manar-nos aconsolar trahent los soldats, com tantas vegades tenim suplicat y suspendrer qualsevol resolucions de entrada en aquell ab exercit porque pugam tornar á gozar de la Iusticia, pau y quietut, que antes teniam. Guarde nostre P. la S.C.

y R. persona de V. Magt. larchs anys, per a be de tota la Christiandat com es menester y estos sos fidelissims vassalls desitjam. Barcelona, y Setembre á XVIII de MDCXXXX.

»S.C. y R. Magt., Besam las mans de V. Magt. aquestos sos humilissims y fidelissims vassalls.

»Los Deputats del General de Cathaluña, en Barcelona residints».

Doc. VII.2 *Carta dels diputats de la Generalitat a la reina Isabel de França, esposa de Felip IV.*

És datada a Barcelona el 18 de setembre de 1640 i sense registrar.

«S.C. y R. Magt.:

»Las desdixas de aquest Principat i Comtats, que representàrem a V. magt. ab carta de 25 de Agost han passat tan avant, que estan en lo estat que V. Magt. se servira veurer ab la copia de la q. scrivim al Rey nostre señor (que Deu guarde) suplicam a V. Magt. postrats á sos reals peus nos fasa merce intercedir ab sa Magt. en lo que en dita carta li suplicam, que fentnos V. Magt. esta merce nos assegurem que sa Magt. mirara las cosas desta Provincia ab lo amor que de son real animo tenim experimentat y gosarem de la Iustitia, pau y quietut que antes teniam. Guarde Deu á V. Magt. larchs y felices anys com per aquestos son humilissims vassalls es desitjat.

»Barcelona y Setembre XVIII de MDCXXXX. S.C. y R. Magt. Aquestos sos humils vassalls qui sas reals mans besan,

»Los Deputats del General del Principat de Cathaluña, en Barcelona residints».

Doc. VII.3 *Carta del canonge Pau Claris en nom dels «Deputats del General» al «Sereníssim Príncep», el Príncep Baltasar Carles (+ 1646).*

La carta és datada a Barcelona el 18 de setembre de 1640 i registrada al copiadore de cartes de la Generalitat.

«*Sereníssim Sr.:*

»*En aquesta Provincia nos trobam lo die de avuy en molt majors desdixas de las que representavem a V. A. ab carta de vint y cinch de Agost. Com pot V. A. fernos merce veurer ab la copia de la carta que escrivim a sa Magt. (que Deu guarde) supplicam a V. A. qui, com a primogenit ha de venir a ser nostro Rey y señor despres dels felices dies de sa Magt. (que Deu guarde molts anys), y avuy es governador general desta Provincia nos fassa merce intercedir ab sa Magt. en lo que ab dita carta li supplicam li supplicam que ab la intercessio de V. A. confiam se millorerá lo estat de aquest Principat y gosarem de la Iustissia, pau y quietut, desijada. Guarde Déu a V. A. larchs y felices anys per be universal de tota la christiandat com per nosaltres es desitjat. Barna, y Setembre XVIII de MDCXXXX.*

»*Lo Canonge Pau Claris*

»*Sereníssim señor B.L.M. de V.A. sos majors servidors,*

»*Los Deputats del Gral. del Principat de Catha. en Barna residents*».

In R. ° Com. III, fol. LXXXI

Barcelona-Sarrià, març de 1990.

350 aniversari de l'ambaixada de fra Bernardí.